

INOMHUSMILJÖ I SKOLAN OCH FÖRSKOLAN 2018

Nytt
tillfälle!
Fullbokad
2017

**NATIONELL KONFERENS
7-8 FEBRUARI 2018
STOCKHOLM**

UR INNEHÅLLET

- Aktuell forskning om ohälsa och prestationer relaterad till inomhusmiljön
- Lagar och förordningar kring inomhusmiljön – aktuell praxis, ansvarsfördelning och tillämpning i praktiken
- Luft och ventilation samt fukt och mögel i skolor och förskolor – tillsyn och hantering för att säkerställa en god inomhusmiljö
- Buller i skolan och förskolan – hur skapar vi bra ljudmiljöer för såväl barn/elever som personal?
- Ute är inne – miljö- och hälsoskyddsaspekter i barnens och elevernas utomhusmiljö
- SWESIAQ – allt du behöver veta om de nya uppdateringarna inom systematisk utredning av inomhusmiljö
- Förebyggande arbete och egenkontroll – se över och skapa goda rutiner för en ren, hygienisk och hälsosam inomhusmiljö

TVÅ INKLUDERADE FÖRDJUPNINGSPASS

Luft och ventilationsproblematik i skolor och förskolor – krav, bedömning och tillsyn

Olle Nevenius
Ingenjör
Olle Nevenius Ingenjörbyrå

Fukt och mögel – rätt arbetssätt och rutiner för identifiering och tillsyn i skol- och förskolemiljöer

Lars Hammarborg
Byggnadsingenjör och utbildare
Condoconsult

PRAKTIKFALL OCH EXPERTER

Adam Jansson
Arbetsmiljöinspektör och projektledare
för skoltillsynen
Arbetsmiljöverket

Ulf Flodin
Överläkare och docent
Arbets- och Miljömedicin Linköping

Ann-Christine Johnsson
Advokat med inriktning miljö-
och fastighetsrätt
Advokatfirman Ann-Christine
Johnsson AB

Jonas Christensson
Konceptutvecklare utbildningslokaler
Saint-Gobain Ecophon

Felicia Nipstrand
Miljö- och hälsoskyddsinspektör,
områdesansvarig förskolor och skolor
Stockholms Stad

Marie-Louise Luther
Ombudsman
Asthma- och Allergiförbundet

Erica Bloom
Mikrobiolog, forskare och projektledare
IVL Svenska Miljöinstitutet

Izabella Wiberg
Miljöinspektör
Malmö stad

Lotta Hansson
Miljöinspektör
Malmö stad

TALARE OCH MODERATOR

Anders Lundin
Civilingenjör, yrkes-
och miljöhygieniker
SWESIAQ

Rabatt för dig som medlem i
SWESIAQ eller FunkiS!

SAMARBETSPARTNERS

INOMHUSMILJÖ I SKOLAN OCH FÖRSKOLAN 2018

NATIONELL KONFERENS 7-8 FEBRUARI 2018 • STOCKHOLM

ONSDAG 7 FEBRUARI 2018

08:30 Registrering med kaffe och smörgås

09:00 Ability Partner inleder konferensen och lämnar över till moderator Anders Lundin, SWESIAQ

09:10 Arbetsmiljöverket – arbetssätt och samverkan för att säkerställa en god inomhusmiljö

- Vilka är de vanligaste bristerna i skolan och förskolans miljö?
- Konkreta tips och vägledning för en bättre inomhusmiljö
- Skolledningens viktiga roll i egenkontrollen
- Samspel och samarbete mellan alla inblandade aktörer – hur?

Adam Jansson

Arbetsmiljöinspektör och projektledare för skoltillsynen
Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket spelar en viktig roll vad gäller miljön i skolor och förskolor landet runt. Hur ser miljön ut i landets skolor och vad kan vi gemensamt göra åt det? Samspel och samverkan är en väldigt stor och viktig del i arbetet för en bättre inomhusmiljö, på konferensen får du höra hur.

10:10 Aktuell medicinsk forskning om ohälsa relaterad till inomhusmiljö

- Vilka problem finns i skolans inomhusmiljö och vilka besvär är vanligast hos de drabbade?
- Vilka åtgärder kan vi gemensamt vidta för att förbättra inomhusmiljön för elever och lärare?
- Vilka är dom inflammatoriska och toxiska mekanismerna bakom symtomen vid vistelse i sjuka hus – kan vi skydda oss?
- Vad ger störst hälsoproblem för barn: mögel, bakterier eller kemikalier? Varför?

Ulf Flodin

Överläkare och docent
Arbets- och Miljömedicin Linköping

En av de absolut viktigaste konsekvenserna av bristfällig inomhusmiljö är naturligtvis de negativa hälsoeffekterna. Både mögel, kemikalier och dålig luft påverkar oss, men hur och varför? Vad kan vi göra åt det? Ulf Flodin har lång erfarenhet av att både forska och arbeta praktiskt inom området och diskuterar under sin föreläsning dessa frågor och många fler.

11:00 Förmiddagskaffe och nätverkande

11:30 Juridiskt helhetsgrepp: Lagar och förordningar kring inomhusmiljön – aktuell praxis och tillämpning i praktiken

- Vad säger Miljöbalken och andra förordningar om inomhusmiljön i skola och förskola?
- Ansvarsfördelningen mellan fastighetsägaren och brukaren av lokalen
- Juridiska bedömningar av ansvarsfrågor vid tillsynsarbete

- Korrekta arbetssätt vid klagomål och föreläggande om åtgärder samt åtgärder när förelägganden inte följs
- Domar och aktuell rättspraxis
- Tid för dina frågor!

Ann-Christine Johnsson

Advokat med inriktning miljö- och fastighetsrätt
Advokatfirman Ann-Christine Johnsson AB

Juridiken gällande inomhusmiljöer i skolan och förskolan kan ibland kännas snårig och svårbegriplig. Det är till exempel inte alltid självklart och tydligt var gränsdragning och ansvarsfördelning går mellan fastighetsägare och brukare av lokalen. Ann-Christine Johnsson har lång erfarenhet av juridiken kring tillsynsarbete och inomhusmiljö och under hennes talarpass får du även tid att ställa dina frågor!

12:30 Lunch och nätverkande

FÖRDJUPNINGSPASS

13:30 Luft och ventilationsproblematik i skolor och förskolor – krav, bedömning och tillsyn

- Självdragsventilation – fungerar det? I så fall, i vilken typ av skollokaler?
- För många elever per klassrum och icke anpassad ventilation – vad är lösningen?
- För låga luftflöden – finns det en quick-fix?
- Kravspecifikationer för ventilation – så gör du rätt från början
- Utrednings- och tillsynsmetodik – vad ska man titta efter och varför?
- Korrekta mätmetoder för luftomsättning/-flöden
- Kraftigt igensatt ventilation – indikationer och åtgärder
- Gemensamma bedömningsgrunder och rutiner för uppföljning – så löser vi problemen tillsammans med verksamhetsutövaren
- OVK – Obligatorisk VentilationsKontroll – praktiska tips och råd!

Olle Nevenius

Ingenjör
Olle Nevenius Ingenjörbyrå

En av de allra största utmaningarna i skolans inomhusmiljö idag är luftkvaliteten. För många elever per klassrum, otillräckliga luftflöden och bristfällig ventilation är problem som var och varannan skola måste handskas med. Olle Nevenius var mellan 1999-2001 och 2009 till maj 2017 ordförande i FunkiS (Funktionskontrollanterna i Sverige) och har lång erfarenhet av att arbeta med alla olika typer av ventilation och ventilationsproblematik. Under fördjupningspasset ger han dig praktiska råd och tips på arbetssätt för att förbättra luften i våra skolor och förskolor!

15:00 Eftermiddagskaffe och nätverkande

INOMHUSMILJÖ I SKOLAN OCH FÖRSKOLAN 2018

NATIONELL KONFERENS 7-8 FEBRUARI 2018 • STOCKHOLM

15:30 Så skapar du en bra ljudmiljö för elever och lärare

Under tusentals år har vi utvecklat vår hörsel i en utomhusmiljö fylld av naturliga ljud som porlande bäckar, fågelkvitter, vindsus från träden och mänskliga röster. Problemet är att dagens elever och lärare möter en ljudmiljö med väldigt få naturliga ljud.

Att bygga, eller renovera en skola kräver kontakter med myndigheter, arkitekter och byggtreprenörer. Att inreda en skola kräver kontakter med inredare och möbeltillverkare. Jonas ska berätta vilka akustiska krav man ska ställa på:

- Arkitekter
- Byggtreprenörer
- Inredare

Jonas Christensson

Konceptutvecklare utbildningslokaler
Saint-Gobain Ecophon

Under föreläsningen får du även se exempel på förskolor och skolor som lyckats med att skapa en bra ljudmiljö för både elever och lärare. Jonas är ansvarig för Ljudskolan.se och har under många år studerat hur ljud påverkar människor.

16:20 Skolans egenkontroll och förebyggande arbete – hur man med enkla medel och rutiner kan skapa en mer hälsosam inomhusmiljö

- Städning och hygien i skolan – vilka regler styr egenkontrollen?
- Att se över och skapa rutiner för en ren och hygienisk skola och inordna egenkontrollen i det dagliga arbetet
- Hur ska skola och förskola arbeta med egen uppföljning och utvärdering av tagna åtgärder?
- Mer än bara städning – buller från fasta installationer, ventilationens kapacitet och personbelastningskartor

Felicia Nipstrand

Miljö- och hälsoskyddsinspektör, områdesansvarig
förskolor och skolor
Stockholms Stad

Skolans egenkontroll är av största vikt för en god och hälsosam inomhusmiljö. För att i sin tur lyckas med egenkontrollen är det viktigt med fungerande rutiner, uppföljning och utvärdering – hur lyckas man med det? Stockholms Stad har länge haft som mål att all skol- och förskoleverksamhet ska ha en väl fungerande egenkontroll. Under talarpasset får du reda på hur de arbetar för att skapa en mer hälsosam inomhusmiljö i våra skolor.

17:00-17:10 Moderatören sammanfattar och avslutar konferensens första dag

TORSDAG 8 FEBRUARI 2018

08:30 Kaffe och smörgås

09:00 Moderatören inleder konferensens andra dag

09:10 Hur påverkas elevernas prestationer och hälsa av skolans inomhusluft?

- Vad är bra luftkvalitet i skolan?
- Vilka problem finns i skolans inomhusmiljö och vilka effekter går att koppla till elevernas prestationer?
- Vad säger den senaste forskningen om prestation kopplad till inomhusmiljö?
- Allergironden – en digital checklista som hjälper dig att upptäcka och åtgärda allergirisker i skola och förskola
- Skolsköterskornas och Elevhälsans viktiga roll – hur tar vi vara på dem på bästa sätt?

Marie-Louise Luther

Ombudsman
Astma- och Allergiförbundet

Att både lärare och elevers hälsa påverkas negativt av dåliga inomhusmiljöer vet vi redan. Men hur påverkas egentligen elevernas prestationer – vad säger den senaste forskningen? Under talarpasset berättar Marie-Louise Luther från Astma- och Allergiförbundet om hur Allergironden kan hjälpa skolor att lokalisera och åtgärda allergirisker i både skolor och förskolor.

10:10 Förmiddagskaffe och nätverkande

10:40 Ospecifik byggnadsrelaterad ohälsa – vad säger mätdata och varför är det så svårt att hitta samband mellan föroreningar och hälsosymptom?

- Varför är det ofta så svårt att sätta enskilda mätdata i relation till upplevda besvär?
- Negativa hälsoeffekter av olika ämnen i inomhusmiljön – adjuvant-effekter och synergi-effekter – vad är skillnaden?
- Varför är frågan "Blir man sjuk av mikroorganismer?" så svår att svara på?
- Vad kan vi göra för att förebygga problem och förbättra inomhusmiljön för både barn och vuxna?
- Vad säger den senaste forskningen?

Erica Bloom

Mikrobiolog, forskare och projektledare
IVL Svenska Miljöinstitutet

Även om mätdata för föroreningar i inomhusmiljöer finns är det ofta mycket svårt att säkerställa samband mellan dem och olika hälsosymtom. Varför är det så? Och hur ska vi arbeta för att trots detta förebygga problem och förbättra inomhusmiljön? Erica Bloom berättar om ospecifik byggnadsrelaterad ohälsa och vad den senaste forskningen säger inom området.

INOMHUSMILJÖ I SKOLAN OCH FÖRSKOLAN 2018

NATIONELL KONFERENS 7-8 FEBRUARI 2018 • STOCKHOLM

11:30 Att utreda inomhusmiljö systematiskt och förankrat hos brukaren – uppdaterad version av SWESIAQ-modellen och hur den kan användas

- Vilka kunskaper krävs av inspektör respektive hos dig som brukare/fastighetsförvaltare?
- Systematisk utredningsmetodik som fungerar och ger samma resultat oavsett vem som utför den
- Tid för dina frågor!

Anders Lundin

Civilingenjör, yrkes- och miljöhygieniker
SWESIAQ

SWESIAQ är en intresseorganisation med målsättningen att öka kunskapen om inomhusmiljö och hälsa genom att sammanföra forskare och praktiker. SWESIAQ verkar också för att vägleda, sprida kunskap och utbilda för hälsosamma inomhusmiljöer. Anders Lundin är konferensens moderator och i sitt talarpass ger han dig den kunskap du behöver för att på bästa möjliga sätt ta del av och praktiskt använda den uppdaterade SWESIAQ-modellen.

12:20 Lunch och nätverkande

13:20 Ute är inne – miljö och hälsoskyddsaspekter i barnens och elevernas utomhusmiljö

- När barnen, eleverna och pedagogiken flyttar utomhus följer tillsynen efter
- Solskydd på förskolor – hur bedömer vi det?
- Friyta för barn och elevers utevistelse och lek (FRI) – hur ska FRI bedömas vid tillsyn och prövning?
- Miljö och hälsoskyddsaspekter av konstgräs, fallskyddsgummi och andra vanliga material i skolans utomhusmiljöer
- Vad ska man titta på i tillsynen och vilken handledning finns kring detta?
- Arbetssätt för tillsyn och prövning av skolors och förskolor utomhusmiljö

Izabella Wiberg

Miljöinspektör
Malmö stad

Lotta Hansson

Miljöinspektör
Malmö stad

Barn och elevers utomhusmiljö är självklart lika viktig som deras inomhusmiljö. Men hur ska den bedömas? Allt från fallskyddsgummi och solskydd på förskolegårdar är någonting som Malmö har arbetat med och upprättat tydliga rutiner för sin tillsyn. Under talarpasset får du lyssna till deras arbete med att skapa bättre utomhusmiljöer för eleverna.

FÖRDJUPNINGSPASS

14:10 Fukt och mögel – rätt arbetsätt och rutiner för identifiering och tillsyn i skol- och förskolelokaler

- Arbetssätt och rutiner för att identifiera fukt- och mögelskador
- Riskkonstruktioner i byggnader – vanliga skador i skol- och förskolebyggnader
- Så identifierar du förekomst av mikrobiella skador och inomhusmiljöproblem
- Att tänka på vid ombyggnad och renovering för att undvika framtida inomhusmiljöproblem

Lars Hammarborg

Byggnadsingenjör och utbildare
Condoconsult

En stor del av alla skolor och förskolor i Sverige idag har problem med fukt och mögel. Byggnaderna är ofta gamla och det har visat sig att mycket av det som byggdes helt enkelt inte håller måttet. Lars Hammarborg är byggnadsingenjör sedan 1976 och har lång erfarenhet av att arbeta med fukt- och mögelproblematik, till exempel som fuktsakkunnig vid projektering och produktion. Utöver detta har Lars också genomfört den så kallade Byggdoktorutbildningen vid Lunds Tekniska Högskola.

15:00 Eftermiddagskaffe och nätverkande

15:30 Lars Hammarborg, Condokonsult, fortsätter sitt talarpass om fukt och mögel

16:20-16:30 Moderatören sammanfattar och avslutar konferensen

INOMHUSMILJÖ I SKOLAN OCH FÖRSKOLAN 2018

NATIONELL KONFERENS 7-8 FEBRUARI 2018 • STOCKHOLM

GODA SKÄL ATT DELTA PÅ KONFERENSEN

- Lär dig arbetssätten för korrekt bedömning och tillsyn av fukt- och mögelproblematik i skol- och förskolemiljöer
- Lagar och förordningar kring inomhusmiljön – ta del av aktuell praxis, ansvarsfördelning och tillämpning i praktiken
- Ta del av experters syn på hur inomhusmiljön i skolan påverkar både elevers hälsa och prestationer
- Ventilation och luftflöden i skolan - utveckla din kunskap inom tillsynsarbete och kravställning
- Lyssna till en erfaren ljud- och bullerexpert som berättar hur vi ska arbeta för att skapa en god ljudmiljö för både elever och lärare
- Ute är inne – miljö- och hälsoskyddsaspekter i barnens och elevernas utomhusmiljö
- Få konkreta råd och metoder för hur skolan på bästa sätt kan arbeta med egenkontroll och förebyggande arbete för att skapa en hälsosam och god inomhusmiljö
- Ta del av tips och råd på hur skola, myndigheter och inspektörer ska samarbeta och samverka för en mer hälsosam inomhusmiljö i våra skolor och förskolor
- Nätverka och utbyt erfarenheter med kollegor inom olika kompetenser från hela landet!

Intresserad av en utställningsplats?

Ability Partner erbjuder ditt företag unika möjligheter att stärka varumärket och bygga relationer med en väl avgränsad målgrupp såväl under som efter evenemanget. Vi skräddarsyr upplägget utifrån dina behov och önskemål. Kontakta oss så berättar vi mer!

Janne Huttunen
Tel: 08-694 91 00 | Mobil: 070-495 73 50
E-post: janne.huttunen@abilitypartner.se

Om Ability Partner

Ability Partners vision är att förbättra individers och organisationers förmåga att hantera förändring, växa och uppnå goda resultat. Genom att lära känna dig och din organisations behov kan vi kontinuerligt erbjuda utbildningar, seminarier, konferenser, events, nätverk och konsultativa tjänster som hjälper dig i det dagliga arbetet och stärker konkurrenskraften. Ability Partner verkar på den nordiska marknaden utifrån ambitionen att erbjuda evenemang som ger mest värde för pengarna samt att ha 100 % nöjda och återkommande kunder. För mer information om Ability Partner eller detta evenemang, kontakta oss via telefon 08-694 91 00.

ANMÄLAN

INOMHUSMILJÖ I SKOLAN OCH FÖRSKOLAN 2018

Tid
Konferens
7-8 februari 2018

Plats
Bygget konferens
Norrandsgatan 11
Stockholm
Tel: 08-522 468 00

Fyra sätt att anmäla sig

Webb: www.abilitypartner.se

Mail: bokning@abilitypartner.se

Tel: 08-694 91 00

Post: Ability Partner
Telegrafgränd 5
111 30 Stockholm

Pris

I konferenspriset ingår kaffe, lunch och dokumentation. Rabatterna kan ej kombineras med andra erbjudanden. Alla priser är exkl. moms.

PRISER / PERSON	Boka senast 10 november	Boka senast 22 december	Ordinarie pris
KONFERENS	7.490 kr 1.500 kr rabatt	7.990 kr 1.000 kr rabatt	8.990 kr

Mängdrabatt

Anmäl fler än 2 personer från samma organisation samtidigt så betalar person 3, 4, 5 osv endast **5.980 kr** exkl. moms per person.

Som medlem i **SWESIAQ** eller **FUNKIS** får du **15 % rabatt** på aktuellt pris.
Glöm inte att uppge att du är medlem vid bokningstillfället.

Konferens 7-8 februari 2018

Förnamn _____ Efternamn _____ E-post _____

Befattning _____ Avdelning _____

Telefon _____ Fax _____

Företag / organisation _____ Adress _____

Post nr _____ Ort _____

Tel växel _____ Bransch _____ Antal anställda _____

Betalningsvillkor

Betalning sker mot faktura med 30 dagars betalningsvillkor. Vid betalning efter förfallodagen utgår dröjsmålsränta med 10%.

Avbokningsvillkor

Anmälan är bindande men deltagarplatsen kan alltid överlåtas till en kollega. Vid skriftlig avbokning senast 4 veckor innan konferensen återbetalas full avgift. Vid avbokning 2-4 veckor innan konferenstillfället erhålls ett värdebevis som kan användas som betalning på någon annan av Ability Partners konferenser. Därefter utgår ingen ersättning vid avbokning. Vid avbokning tas en administrativ avgift på 500 kr.

Boende i Stockholm

Vi samarbetar med nedanstående hotell. Ange koden "Ability Partner" när du bokar dig så erhåller du rabatt.

Mornington Hotel, Nybrogatan 53. Tel: 08-507 330 00

Freys Hotel, Bryggargatan 12. Tel: 08-506 214 00

Scandic Hasselbacken, Hazeliusbacken 20. Tel: 08-517 517 00

Uppge koden D000028081 vid bokning på Scandic Hasselbacken.